

Tapasztalatok az együttműködésről

Együttműködés a társ fegyveres szervekkel című cikkében dr. Kiszely Pál bv. ezredes – lapunk múlt évi első számában – megvilágította, hogy a társadalom és az állam védelme, a közrend és a közbiztonság fenntartása, az állam büntetőpolitikájának érvényesítése szükségessé teszi a fegyveres szervek együttműködését. Rámutatott, hogy az együttműködés egyrészt az abban részt vevő szervek közös feladatainak, másrészt az érintett szerv sajátos szakfeladatainak eredményesebb végrehajtását segíti elő.

A fegyveres szervek közötti együttműködés alapját, célját, formáit, általános rendjét, szabályait és normáit, a megoldandó feladatok területeit, terjedelmét, a részt vevő szervek tevékenységét – kormányzati szinten – a felügyeletet ellátó miniszterek közös parancsban, utasításban illetve együttműködési megállapodásban határozzák meg.

Az együttműködési megállapodás aláírásához vezető út során megállapítást nyert, hogy – a párt és a kormány iránymutatását követve – a fegyveres szervek egymás munkájának segítségével is előreléptek.

A büntetésvégrehajtás biztonsága az elmúlt évtizedben jónak és fejlődőnek értékelhető, amelynek megteremtésében jelentős szerepe volt a rendőrség és a határőrség irányító apparátusának és szerveinek. A korábbi hasonló időszakhoz – de a szocialista, illetve a kapitalista országokhoz viszonyítva is – intézkedéseink biztonsága a követelményeknek megfelel. A Magyar Népköztársaság közrendjét és közbiztonságát a fogva tartottak nem veszélyeztették.

Kötelessége valamennyi parancsnoknak és beosztottnak az együttműködési tevékenység további erősítése. A továbbfejlődéshez mindenhol elengedhetetlen az egységes szemlélet kialakítása.

* * *

A társadalomban minden olyan tevékenység során, amikor a végrehajtásban többen vesznek részt, és ez egy közös cél megvalósítására irányul, szükség van a résztvevők munkájának koordinálására. Ennek érvényesülnie kell egy szervezeten belüli tevékenységek megszervezésekor, de a szervezeten kívül más szervekkel közös célok megvalósításakor is.

A koordináció során az egyes részfeladatokat teljesítők tevékenységének egyeztetése és összehangolása a cél. Ezt a célt azonban csak akkor lehet maradéktalanul megvalósítani, ha a feladatok végrehajtásában résztvevők együttműködnek, a résztvevőket nem igyekeznek egymástól függetlenül teljesíteni.

Az együttműködés jellemzője a kölcsönös bizalom, az egymás megbecsülésén, rendszeres segítségen és támogatásán alapuló kapcsolat.

A közrenddel és a közbiztonsággal összefüggő tevékenység – a rendőri, a határővezeti, és a büntetésvégrehajtási munka – összetettsége, bonyolultsága mellett nem képzelhető el, hogy valamely terület más szervektől elkülönülve egyedül oldja meg feladatait. A fegyveres szervek munkája különböző területeken érintkezik, tevékenységük térben és időben egymást kölcsönösen kiegészíti. Ezért szükséges, hogy a közös, illetve a kapcsolódó feladatokat vezetőik megtervezzék, a végrehajtást összehangolják, ütemezzék és megszervezzék az ellenőrzést. Nagyon fontos, hogy a vezetők folyamatosan tájékozódjanak, illetve tájékoztassanak és cseréljék ki pozitív vagy negatív tapasztalataikat.

A speciális technikai eszközök bemutatója

Az együttműködésnek olyan folyamatos tevékenységnek kell lennie, amely a legelső pillanattól a feladat teljesítéséig megszakítás nélkül tart. Az együttműködésben jelentkező szakfeladatok végrehajtására minden szervnek alaptevékenységek akadályozása nélkül, azzal összeegyeztethető esetekben és mértékben kell segítséget nyújtania. Helytelen, ha a bv. intézet, vagy az együttműködésben részt vevő fegyveres testület lehetőségeihez képest nagyobb erő, és eszköz az biztosítását helyezi kilátásba. A rendszeres együttműködés, a tevékenységek koordinációja nélkül a részfeladatok végrehajtása öncélúvá válik. A tevékenységben részt vevő erők feladataikat nem lesznek képesek alaprendeltetésüknek megfelelően hatékonyan, rövid időn belül végrehajtani.

A közös cél elérése érdekében egységes elgondolás alapján – cél, hely és idő szerint – kell összehangolni, megszervezni és megvalósítani a feladatokat. Tar-

talmának és kiterjedésének e vázlatos áttekintéséből teljesen egyértelmű, hogy az együttműködés megszervezése és fenntartása a szó szoros értelmében a parancsnok és a törzs olyan folyamatos tevékenysége, amely a résztvevők tevékenységének összehangolására irányul, végül az előljáró parancsnokok elgondolásával összhangban.

Mindebből az a következtetés vonható le, hogy a fegyveres erők és fegyveres testületek együttműködésének hatékonyságát lényegesen befolyásolja

- az együttműködés megszervezésének és fenntartásának eredményessége,
- az együttműködést szükségessé tevő esemény jellege, a körülmények alakulása,

- a parancsnokok és törzsek vezetési módszerei, felkészültsége, gyakorlottsága,

- a körülményekben bekövetkezett változások folyamatos figyelemmel kísérése, a rendszeres információáramlás biztosítása,

- az együttműködési tervek konkrétsága, pontossága, alkalmazhatósága, kezelhetősége,

- a feladatok végrehajtásában részt vevő állomány felkészültsége, az előljáró által meghatározottak tisztázása, értelmezése, az elhatározások pontos, de rugalmas végrehajtása.

* * *

Cikkében Kiszely elvtárs megállapítja: „az együttműködés kiterjed a szervek közös feladataihoz szükséges erők és eszközök kölcsönös biztosítására és az általános feladatok ellátására”. A fegyveres szervek és a büntetésvégrehajtás együttműködésének megvalósítását ily módon két oldalról célszerű megvizsgálni.

A megvalósítás egyik oldala, hogy az együttműködésben résztvevők a fő feladataik végrehajtása során – azzal egyidejűleg – oldanak meg olyan feladatokat, amelyekkel folyamatosan kiegészítik egymás tevékenységét. Ilyenek többek között – adatok gyűjtése, továbbítása, a végrehajtást elősegítő intézkedések, rendszabályok betartásának az ellenőrzése.

A megvalósítás másik oldala egy konkrét helyzet során megoldandó feladatokba való bevonás rendje, módja és körülménye. Ilyen helyzetnek kell tekinteni a rendkívüli események felszámolására irányuló feladatok végrehajtásának sorát. Ezek a fogolyszökeztetők elkövetők elfogása, a fogolyzandulás, terrorcselekmény felszámolása, a bv. intézetben belül elkövetett bűncselekmény felderítése.

Az általános mindennapi munka során jelentkező közös feladatok teljesítésére meg kell határozni a kölcsönös információcseré legmegfelelőbb módját, ki kell jelölni a közös feladatokat ellátó személyeket.

Együttműködési tervekben kell rögzíteni a konkrét feladatok végrehajtásába bevonás eseteit, módját, idejét, a bevonásra kerülő erők és eszközök összetételét, az anyagi és technikai ellátás körülményeit.

Ez a közös feladatok megoldására, illetve a munkakapcsolatok kialakítására és megvalósítására kötelezett vezetők munkájához nyújt segítséget.

Az együttműködési terv tartalmi oldalát Kiszely elvtárs részleteiben is elemezte. Ettől függetlenül talán nem szükségtelen ismételtén ráirányítani a figyelmet azon megállapítására, hogy „*az együttműködési területeket tekintve nem lehet fontossági sorrendet felállítani, azt mindig a feladatok határozzák meg.*”

* * *

Az együttműködés fejlesztésének nélkülözhetetlen feltételeként kell számon tartani a folyamatosságot, a bekövetkezett változások állandó figyelemmel kísérését elősegítő kölcsönösségen alapuló rendszeres információáramlást.

Végrehajtásában beállt változásokról és az ezzel kapcsolatos összes körülményről jelentést, illetve tájékoztatást kell adni az érintett parancsnoknak.

Segít az információ a megelőzésben és preventív intézkedések megtételében akkor, ha a büntetésvégrehajtás megfelelő értesítést kap a fogva tartottnak a polgári életben, illetve rendőri őrizetben tanúsított viselkedéséről, ténykedéséről. Ezért főleg a megyei intézetekben fokozottan igényelni kell a részletes és a lényeges körülményekre kiterjedő rendőrségi jellemzéseket és véleményeket.

Az információcserét biztosítani kell a büntetésvégrehajtás intézetei között is. Különös veszélyt jelent — nem egy esetben rendkívüli eseményhez vezet —, ha olyan fogva tartottról, akit fokozottan kell figyelemmel kísérni, nem küldik el a megfelelő okmányt, vagy nem töltik ki a veszélyességi fok jelzésére szolgáló rovatokat. Természetes, hogy ha a körszállítással elküldött nyomtatvány az útbaindító intézetbe nem ér vissza, a bizalom a mulasztást elkövetővel szemben megrendül. Az intézetek közötti kellő információáramlás hiánya lehetetlenné teszi a fegyveres szervek közötti adatszolgáltatást is. A bizalom és a kölcsönös együttműködés légkörének megteremtésében, kialakításában is nagyon fontos a kölcsönös információ kérdése. Csak így lehetséges, hogy az együttműködő szervek munkája konkrét esetben még színvonalasabb, még hatékonyabb legyen. A belügyi és az igazságügyi szervek eleget tegyenek a velük szemben támasztott követelményeknek.

* * *

A büntetésvégrehajtási munkát legkritikusabban az intézetekben bekövetkezett rendkívüli események érintik. Tekintettel, hogy az intézetek személyi állománya létszám, valamint kiképzettség, eszköz hiányában nem mindig képes a feladatokat önállóan végrehajtani, vagy a végrehajtás túl hosszadalmas lenne, az együttműködésnek itt kell a legszélesebb körűnek lennie. Így került sor 1979. március 31-én a Zalaegerszegi Bv. Intézetben bekövetkezett fogolyzandulás felszámolásakor egy szakasz határőr igénybevételére. Az együttes tevékenység eredményeként a rendkívüli eseményt háromnegyed óra alatt felszámolták.

A rendkívüli esemény bekövetkezésekor az együttműködő szervekre hárul az a feladat, hogy a felszámoláshoz a kívánatos állapot helyreállításához szükséges erőket rövid időn belül bevessék.

A feladatok közös végrehajtása az esemény jellegétől, a körülmények alakulásától függően (pl. terrorcselekmény) speciális erők és eszközök igénybevételét teszik szükségessé. Az alegység munkája eredménytelenné válhat, ha hiányzik a gyors segítségnyújtás és a megfelelő terjedelmű információk kölcsönös cseréje. Az együttműködés a társ fegyveres szervekkel című cikkében a szerző kiemeli, hogy különös jelentőséget kell tulajdonítani „*a rendkívüli esemény körülményeinek, felderítésének...*” A gyors pontos és megbízható információ hiányát jól példázza a Budapesti Fegyház és Börtönből 1980. február 11-én 2 fő elítélt által elkövetett szökés (a felfedezés ideje és a körözésnek előljárói parancsra elrendelése között 3 óra 20 perc telt el). Mindkét ismertett esetben, amennyiben az információ gyors, pontos és megbízható (pl.: munkáltató nem késedelmesen, illetve nem valótlan jelent), erősen valószínűsíthető, hogy a szökevények elfogására bevezetett intézkedések rövid időn belül eredményre vezetnek. Úgy, mint a Szekszárdi Bv. Intézetből Petrovics előzetes, vagy a Márianosztrai Fegyházból Horváth elítélt szökése esetén, amikor a szökevényt 3 és fél órán belül a rendőri szervek elfogták.

* * *

Az együttműködés megszervezését gyakran valamiféle egyszeri ténykedésnek tekintik, amelyre rendszerint a parancsnoki elhatározás kihirdetése után kerül sor. Az együttműködés megszervezését és tulajdonképpeni megvalósulását a szó szoros értelmében úgy kell felfogni, mint egy megszakítás nélküli folyamatot, amelynek célja az erőkifejtések összehangolása. Megvalósítása a munka valamennyi nemében és minden vezetési szinten elengedhetetlen. A feladatok sokrétűsége még a legalsóbb vezetési szinten sem menti fel a parancsnokokat ezen alapvető kötelességük alól.

A cikkében a szerző kiemeli, hogy „*az együttműködésbe bevont erők parancsnokai alárendeltjeik tevékenységéért egy személyben felelősek.*”

Ezen megállapításból is következik, hogy az együttműködés megszervezése és fenntartása nem független a parancsnokok és a törzs vezetési módszerétől, felkészültségétől, gyakorlottságától, és nem vonatkoztatható el a várható esemény fajtájától, jellegétől, formájától.

A parancsnoknak és törzsének – mint az előbbiekből is kitűnik – egyik legfontosabb vezetési tevékenysége az együttműködés megszervezése és fenntartása. Ennek során – azért hogy a fő feladatokat megoldó alegységek tevékenységüket sikerre vigyék – össze kell hangolni a részfeladatokat. Alapvető feladat az együttműködés megszervezésekor, hogy a parancsnok

térben és időben – személyre szólóan is – határozza meg:

- *a teendőket,*
- *az együttműködés célját, tartalmát, módját, formáját és eszközeit,*
- *az együttműködési rendszabályokat, az együttműködés folyamatos, megszakítás nélküli fenntartását,*
- *határozza meg az együttműködéshez szükséges jeleket, jelzéseket, az összeköttetés módját,*
- *győződjön meg, hogy az együttműködésre utalt alparancsnokok helyesen értelmezik-e,*

- a közös tevékenység célját,
- a feladatokat,
- az együttműködés rendjét, azt, hogy kinek kivel, mikor, hol, hogyan és milyen célból kell együttműködni,
- a bekövetkezett esemény jellegének megfelelően a végrehajtás módjait.

Az együttműködést az alárendelt szervek az előljáró parancsnokok – vezetők – közös utasításai és az illetékes vezető elhatározása alapján szervezik. Itt annak az alapelvnek kellene érvényesülni, hogy csak azokkal a kérdésekkel foglalkozzon, amelyek az ő vezetési szintjére tartoznak. Azokat pedig, amelyeket az alárendelteknek kell megoldaniuk, saját vezetési szintjén csak olyan mértékben érintse, amilyen mértékben azok a feladat megoldását befolyásolják.

Az együttműködést irányító, az elhatározást meghozó és a tevékenységet szervező parancsnokok felelősek azért, hogy az együttműködő alegységek folyamatosan és részleteiben ismerjék

- mi a célja a feladatok együttes végrehajtásában az együttműködő alegységek tevékenységének,
- milyen módon működnek együtt,
- az egymás közötti információbiztosítás, hírszeköttes rendjét,
- milyen erőkkal és eszközökkel hajtják végre a feladatot,
- az együttes tevékenység esetén a vezetés rendjét,
- az alá és fölérendeltségi viszonyokat,
- a feladatvégrehajtás sorrendjét cél, hely és idő szerint.

Fontos, hogy az alegységek parancsnokai időben és pontosan vegyék tudomásul a feladatokat, mivel ettől függ a rendkívüli esemény felszámolására hozott elgondolásnak a folyamatos realizálása, a feladatoknak meghatározott időben való végrehajtása. Mindezek mellett szükségszerű, hogy az alegységek parancsnokainak legyen elég idejük a részfeladatok végrehajtásának a pontosítására.

Követelmény az együttműködést megvalósító parancsnokokkal szemben, hogy jól megértsék és tisztázzák az előljáró elgondolását és rugalmasan reagáljanak a kapott előzetes intézkedésekre. A parancsnokok ezirányú tevékenysége akkor lesz eredményes, ha a tevékenység megkezdése előtt az együttműködési feladatokat pontosítják, ezt a feladat végrehajtása előtt is folyamatosan fenntartják a különböző előre nem látott eseményeknek megfelelően a végrehajtásra kiadott elhatározásukat ésszerűen, folyamatosan felülvizsgálják. Az állandó együttműködés fenntartása megköveteli a helyzet alakulásának állandó rendszeres figyelemmel kísérését, a saját és az azokkal együttműködő erők és eszközök helyzetének folyamatos tisztázását. Ennek biztosításával a feladatok tervezett végrehajtásában szükséges változtatásokat az alegységek részére időben meg lehet határozni és intézkedéseket lehet kiadni a korábbi elhatározás módosítására.

A részletes és nagyobb időtartamra való tervezés nem reális, a nagy vonalakban meghatározott irányelvek vagy a vázlatosan kiadott feladatok pedig nem jelentenek teljes értékű alapot az együttműködés teljes mélységére és különböző változatok szerinti megszervezéséhez és folyamatos fenntartásához.

Az együttműködés során a konkrét feladatok megszervezésére és végrehajtására sokkal kevesebb idő áll rendelkezésre, mint az együttműködési tervek elkészítésére.

Szerintem helyes, ha a parancsnoki intézkedések elhatárolódnak ugyan, de csak annyira, amennyire a részfeladatok azt megkívánják, egyébként azonban azok koordináltsága biztosított, és mindig annak a szakfeladatnak a megoldása kerül az intézkedések középpontjába, amely az adott időszakban és helyzetben a leginkább kívánatos.

Ez az álláspont annál is inkább elfogadható, mert rendkívüli esemény felszámolásakor meglehetősen élesen elválnak a teendők, feladatok és akkor igazán jó az együttműködés, ha valamennyi szervtől kivezényelt pontosan tudja, mit kell tennie, hogy a másik szervet (alegységet) munkájában semmi ne akadályozza, és a saját feladatai is pontosan végrehajtásra kerüljenek. Egymás segítése nélkül egyik szerv sem képes teljes értékű munkát végezni.

Súlyos hibának tartom, amikor a részt vevő szervek beosztottai a kellő szakértelem nélkül olyan tanácsokat igyekeznek adni egymásnak, amelyek csak hátráltatják az eredményes munkát. Az együttműködés során fontos a ráfordítás és a várható eredmény összevetése, vagyis annak mérlegelése, hogy a rendelkezésre álló erővel és eszközökkel milyen hatékonyság várható, szükséges-e társ fegyveres szerv bevonása. Ebben természetesen a feladat jellegétől és a kialakult helyzettől függően kell a parancsnoknak állást foglalnia. A felszámolásban részt vevő erőket és eszközöket, azok összetételét minden esetben konkrétan kell meghatározni, figyelembe véve a rendkívüli eseményt, bűncselekményt elkövető személy veszélyességét, várható magatartását, a környezet — lakosság — közreműködésének irányát, az elkövetett cselekménynek a köznyugalomra gyakorolt hatását. Az intézetekben számos példa mutatja, hogy a parancsnokok és a személyi állomány fontos kérdésnek tekintette és akként kezelte a társ fegyveres szervekkel való együttműködést.

Zeller István